

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปิดเผยข้อเท็จจริงในทางคดี ในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นนัยคำที่ใช้ทั้งในทางวิธีพิจารณาความแพ่งและอาญา โดยทั่วไปหมายถึงกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนพิจารณาคดีที่ใช้กันโดยคู่ความฝ่ายหนึ่งสามารถรับทราบข้อเท็จจริง หรือขอความเห็นหลักฐานเกี่ยวกับคดีที่อยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ ซึ่งบางครั้งก็เรียกว่า Pre-trial Discovery สำหรับในทางอาญานั้นอาจเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery in Criminal Process)

การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา เป็นกระบวนการหนึ่งของวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งพัฒนามาจากแนวความคิดพื้นฐานบนหลักการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่สำคัญ คือ การยืนยันถึงหน้าที่ของรัฐมีอยู่ในอันที่จะต้องให้หลักประกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยว่าจะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (fair trial)¹ แต่โดยที่รูปแบบของการดำเนินคดีอาญาในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเป็นการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหาซึ่งถือว่าอัยการเป็นคู่คดีเท่าเทียมกับจำเลย² ลักษณะของการดำเนินคดีอาญาของประเทศดังกล่าวจึงเท่ากับเป็นกรณีเอกชนคนหนึ่งฟ้องเอกชนอีกคนหนึ่ง ผู้ฟ้องหรือโจทก์กับผู้ถูกฟ้องหรือจำเลยจึงถือได้ว่ามีฐานะเท่าเทียมกันทำนองเดียวกับโจทก์จำเลยในคดีแพ่ง³ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ความเท่าเทียมกันคงเป็น

¹ Jerry E. Norton, "Discovery in Criminal Process", The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science (Vol. 61), 1970, p. 11

² กุลพล พลวัน, "ลักษณะทั่วไปของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(4)", วารสารอัยการ, ปีที่ 4 ฉบับที่ 41 (พฤษภาคม 2524), หน้า 49

³ คณิต ฌ นทร, "วิธีพิจารณาความอาญาไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน", นิติศาสตร์, ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 (กันยายน 2528), หน้า 3-4

เพียงภาพในทางทฤษฎีเท่านั้น ภาพของการดำเนินคดีอาญาในทางปฏิบัติกลับเป็นการต่อสู้อย่าง
ไม่เท่าเทียมกันระหว่างรัฐซึ่งมีกลไกในการแสวงหาพยานหลักฐานมากมาดกับจำเลยซึ่งมักจะเป็น
คนยากจนและต้องการศึกษา ทั้งยังขาดเครื่องมือเครื่องมือในการแสวงหาพยานหลักฐานอีกด้วย

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินคดีอาญาแบบมีคู่ความ 2 ฝ่าย ซึ่งมีความเท่าเทียมกันแต่
ในทางทฤษฎีนี้เอง จึงได้สะท้อนกลับไปเป็นประโยชน์ของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว¹ ในขณะที่
จำเลยอยู่ในสภาวะที่ปราศจากความพร้อม ไม่สามารถจะล่วงรู้ได้ว่าพนักงานอัยการตั้งใจจะอ้าง
อิงพยานหลักฐานใดบ้าง เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ปรากฏต่อศาล จึงเป็นการกระทบกระ-
เทือนต่อสิทธิของจำเลยที่จะได้มีโอกาสเตรียมตัวเพื่อแก้ข้อกล่าวหา และต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการพิจารณาคดีอาญาก็คือการ
ค้นหาความจริงให้ได้สมบูรณ์มากที่สุด² แต่โดยเหตุที่พื้นฐานของการดำเนินคดีอาญาในประเทศ
อังกฤษและสหรัฐอเมริกายังมีคือรูปแบบในระบบกล่าวหา อันเป็นการต่อสู้คดีระหว่างคู่ความ
ซึ่งในทางปฏิบัติได้มีฐานะเท่าเทียมกันดังกล่าวแล้วข้างต้น จึงนับเป็นอุปสรรคต่อการค้นหา
ความจริงเป็นอย่างยิ่ง

ด้วยเหตุนี้ ในทางคำรวิชาการจึงได้มีการเสนอให้นำกระบวนการเปิดแพชช่อเท็จ
จริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (*Discovery in Criminal Process*) มาใช้ในการดำเนิน
คดีอาญา โดยชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องของทฤษฎีที่ทำให้จำเลยต้องตกอยู่ในฐานะด้อยกว่ารัฐ
อันเกิดจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างทฤษฎีกับผลที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติดังกล่าวมาแล้ว³ ทั้งนี้

¹David W. Louisell, "Criminal Discovery : Dilemma Real or Apparent?", 49 Calif. L. Rev., 1961, p. 56, 86-90; Abraham S. Goldstein, "The State and the Accused : Balance of Advantage in Criminal Procedure" 69 Yale L. J., 1960, p. 1149, 1180-1199

²Yale Kamisar, Wayne R. Lafave, Jerold H. Israel, Modern Criminal Procedure (St. Paul, Minn, West Publishing Co., 1974), p. 1208

³Jerry E. Norton, "Discovery in the Criminal Process", The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science (Vol. 61), p. 14

โดยมุ่งถึงสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของพนักงานอัยการก่อนพิจารณาคดี เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาไปสู่การค้นหาคำความจริงอย่างเป็นธรรม¹

อย่างไรก็ตาม การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณาคดี (Pre-trial Discovery) ทั้งในทางตำราวิชาการและในทางปฏิบัติยังมีความคิดเห็นที่เห็นต่างกันอยู่ ทั้งที่เป็นการสนับสนุนและคัดค้าน กล่าวคือ ฝ่ายที่คัดค้านเห็นให้เหตุผลว่า การเปิดเผยข้อเท็จจริงในชั้นก่อนการพิจารณาคดี (Pre-trial Discovery) จะเป็นสาเหตุสำคัญที่จะนำไปสู่การแสวงหาพยานหลักฐานที่ไม่ชอบ ทั้งนี้เพราะเมื่อฝ่ายตรงข้ามทราบข้อเท็จจริง หรือพยานหลักฐานค้างที่มีอยู่โดยละเอียดครบถ้วนแล้ว ก็อาจมีการสร้างพยานหลักฐานเท็จ หรือทำลายพยานหลักฐาน รวมทั้งอาจมีการติดสินบนหรือข่มขู่พยานเพื่อให้พยานให้การเท็จ หรือฆ่าพยานปิดปาก ยิ่งไปกว่านั้น พยานจำนวนมากเมื่อทราบว่าฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบชื่อของตนก่อนการพิจารณาคดี ก็มักจะไม่คอยเต็มใจที่จะมาให้การเป็นพยานในคดีนั้น² ส่วนฝ่ายที่สนับสนุนให้มีการนำกระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณาคดี มาใช้ได้ให้เหตุผลว่า การเปิดเผยข้อเท็จจริงก่อนพิจารณาคดีจะช่วยส่งเสริมให้มีการเสนอพยานหลักฐานที่สมบูรณ์เข้าสู่การพิจารณาคดี อันจะช่วยให้เกิดความยุติธรรมได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ ยังเป็นการลดโอกาสของความผิดพลาดอันจะเกิดจากพยานหลักฐานเท็จ และขจัดร่องรอยของการดำเนินคดีอาญาที่ถือว่าเป็นการต่อสู้³

¹Louisell, "Criminal Discovery : Dilemma Real or Apparent?", 49 Calif. L. Rev., p. 97

²Yale Kamisar, Wayne R. Lafave, Jerold H. Israel, Modern Criminal Procedure, p. 1208

³Francis J. Luder, Harold J. Gilbert, Corpus Juris Secundum (Vol. 23), (Brooklyn, N.J. : The American Law Book Co., 1961), p. 787

แนวความคิดเห็นของฝ่ายที่สนับสนุนดังกล่าวนี้ เริ่มได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากเห็นว่า การเปิดเผยข้อเท็จจริงก่อนพิจารณาคดีจะยิ่งให้ประโยชน์มากกว่าโทษที่ฝ่ายคัดค้านยกขึ้นอ้าง¹ อันจะช่วยให้คำร้องความยุติธรรมได้อย่างกว้างขวาง จนกระทั่งในปัจจุบันได้พัฒนามาเป็นหลักการสำคัญว่า พนักงานอัยการมีหน้าที่ตามกฎหมายต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่ฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยในการต่อสู้คดีเสมอ หน้าที่ดังกล่าวนี้ถือเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการตามรัฐธรรมนูญซึ่งได้กล่าวว่า การดำเนินคดีอาญาจะต้องเป็นกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย (Due Process of Law)² เพราะการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการนั้น หน้าที่สำคัญของพนักงานอัยการก็คือ ในฐานะเป็นผู้控控ส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องไม่เฉพาะของสังคมเท่านั้น หากแต่ยังมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิส่วนตัวได้เสียของผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วย³ ฐานะของพนักงานอัยการมิใช่เป็นคู่ความ แม้ในระหว่างพิจารณาคดีก็ตาม ถ้าจะถือว่าเป็นคู่ความก็เป็นเพียงความหมายในทางเทคนิคเท่านั้น⁴ ดังนั้น การแจ้งให้ฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบว่ามีพยานหลักฐานอยู่อย่างไรที่อาจเป็นประโยชน์แก่เขาได้ จึงถือเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่พนักงานอัยการจะพึงกระทำ⁵

¹ Louisell, "Criminal Discovery : Dilemma Real or Apparent?", 49 Calif. L. Rev., p. 98-101

² หนึ่งส หักนิยานนท์, จิตรศักดิ์ พรหมทอง, "หน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีให้จำเลยทราบ", วารสารอัยการ 3 (พฤศจิกายน 2523), หน้า 65

³ เรวดี จำเริญ, ชะลอการฟ้อง, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 11

อุ อุทธิส แส่นโกติก, ผู้แปล, "บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา", อัยการนิเทศ 27 (2508), หน้า 42

⁴ อุทธิส แส่นโกติก, ผู้แปล, "บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา", อัยการนิเทศ, หน้า 45

⁵ จิตติ ตึงศกัทธิ, หลักวิชาชีพนักกฎหมาย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), หน้า 155-156

สำหรับประเทศไทย กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเราเอาแบบอย่างมาจากประเทศในภาคพื้นยุโรปก็จริง¹ แต่ทางปฏิบัติได้รับอิทธิพลมาจากระบบกล่าวหาที่ชักร้อยอยู่ในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือว่าอัยการเป็นศูนย์กลาง² ทั้งๆที่ในความเป็นจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบความยุติธรรมทางอาญาของไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการทางอาญา จึงมีได้แตกต่างไปจากที่ปรากฏอยู่ในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นแต่อย่างใด ทำให้เกิดปัญหาที่น่าคิดว่า สมควรที่ประเทศไทยเราจะนำเอากระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery in Criminal Process) มาใช้หรือไม่ หากนำมาใช้ควรจะมีลักษณะและรูปแบบอย่างไร และจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยในประการใดบ้าง ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ ยังมิได้มีการศึกษาค้นคว้า ศึกษาหรือแสวงหาเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติแต่อย่างใด ทั้งๆที่ทางปฏิบัติ ไทยก็ยึดถือรูปแบบการดำเนินคดีอาญาเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หากได้มีการศึกษาดังเรื่องนี้อย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะนำมาประยุกต์ใช้เพื่อความเหมาะสมในการดำเนินคดีอาญาต่อไป

1.2 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้ จะจำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะเรื่องการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery) และในชั้นพิจารณาแต่ไม่รวมถึงคดีแพ่ง โดยจะศึกษาเน้นหนักเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery) และหน้าที่ของคู่ความในการเปิดเผยข้อเท็จจริง โดยเฉพาะหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่จำเลยให้จำเลยทราบ และศึกษาดังปัญหาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

¹ คณิต ฌ นคร, "วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน", นิติศาสตร์, หน้า 7, 12-13

² กุลพล พลวัน, "ลักษณะทั่วไปของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(4)", วารสารอัยการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 41 (พฤษภาคม 2524), หน้า 49

ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรคของการนำวิธีการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery) มาใช้ในประเทศไทย ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

อนึ่ง คำว่า "ข้อเท็จจริงในคดีอาญา" ในที่นี้หมายถึงพยานหลักฐานที่กล่าวอ้างถึงเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างว่าเกิดขึ้น เป็นไป หรือมีอยู่อย่างไรในคดีอาญาเนิ่นๆ เช่น บันทึกรายการ เอกสาร วัตถุพยาน รายงานหรือผลการตรวจ ทดสอบ เป็นต้น

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาถึงความหมาย ลักษณะและขอบเขตของการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery) และในชั้นพิจารณา ที่มีอยู่ทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย
2. ศึกษาถึงหลักเกณฑ์ของการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery) และในชั้นพิจารณาของคู่ความ โดยเฉพาะหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่จำเลยให้จำเลยทราบ ตลอดจนศึกษาถึงบทบาทของศาลในการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาดังกล่าวนั้น
3. ศึกษาถึงการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery) และในชั้นพิจารณาในประเทศไทยว่ามีอยู่เป็นอยู่หรือไม่ อย่างไร มีปัญหาข้อโต้แย้งคัดค้านและสนับสนุนการนำเอากระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณามาใช้หรือไม่อย่างไร และประเทศไทยสมควรนำหลักเกณฑ์ ลักษณะของการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณามาใช้หรือไม่ หากเห็นสมควรก็ควรจะมีหลักเกณฑ์ หรือรูปแบบเช่นใดจึงจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีอาญาของไทยในปัจจุบัน

1.4 วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร โดยเน้นหนักในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยนำเอากฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหลักในการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อความเข้าใจ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สรุปและเสนอแนะหลักการ แนวความคิด และแนวทางที่เหมาะสมในการนำเอากระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery) มาใช้ โดยมีข้อสมมุติฐานว่า การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery) รวมตลอดถึงหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะต้องเปิดเผยข้อ

แท้จริงหรือพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่จำเลยให้จำเลยทราบ เป็นกระบวนการที่ดี สภควรนำมา
ประยุกต์เพื่อใช้ในการดำเนินคดีอาญาสำหรับประเทศไทยในทางปฏิบัติต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความหมาย ลักษณะและขอบเขตของการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery) และในชั้นพิจารณาที่อยู่ทั้งในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาและไทย
2. ทราบถึงหลักเกณฑ์ของการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery) และในชั้นพิจารณาของคู่ความ โดยเฉพาะหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่จำเลยให้จำเลยทราบ และทราบถึงบทบาทของศาลที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณานั้น
3. ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค ทั้งข้อโต้แย้งคัดค้านและข้อสนับสนุนการนำเอากระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery) มาใช้ ตลอดจนทราบถึงหลักเกณฑ์หรือรูปแบบแนวทางที่เหมาะสม ที่ควรนำมาใช้ในประเทศไทย เพื่อผู้ปฏิบัติงานจะสามารถนำหลักเกณฑ์หรือแนวทางการศึกษาทางวิชาการไปใช้ในทางปฏิบัติได้ต่อไป